

Předmluva k paperbackovému vydání

V severozápadní části Maine – v takzvané Jezerní oblasti – leží městečko Sharbot, které jako srpek měsíce obepíná část nádherného jezera Dark Score. Dark Score patří k nejhlubším jezerům v Nové Anglii – na některých místech přesahuje hloubka tři sta stop. Někteří místní ho prohlašují za bezedné... ale obvykle až po pár pivech (v Sharbotu je za pár piv považovaný půltucet).

Kdybyste si na mapě narýsovali přímkou od severozápadu k jihovýchodu a začali od kartografické tečky, která představuje Sharbot, pokračovali přes větší tečku, která označuje město Bangor, skončili byste u té nejmenší tečky – zeleného ostrůvku v Atlantiku, asi šestnáct mil od Bar Harboru. Ten zelený ostrůvek se jmenuje Little Tall Island a při sčítání v roce 1990 měl 204 obyvatel, což je hluboko pod nejvyšším stavem z roku 1960, kdy tu žilo 527 lidí. Tyhle dvě malé obce jsou od sebe vzdušnou čarou vzdálené přesně sto čtyřicet mil a vymezují na šířku největší stát Nové Anglie jako nepopsatelné knižní zarážky. Nemají vůbec nic společného; jen těžko byste v jedné z těch dvou obcí hledali někoho, kdo by měl povědomí o té druhé. A přesto v tom létě roku 1963, v posledním létě, než Ameriku – a s ní celý svět – navždy změnila kulka vraha, spojil Sharbot a Little Tall Island pozoruhodný nebeský úkaz – poslední úplné zatmění slunce pozorovatelné v severozápadní Nové Anglii až do roku 2016. Jak Sharbot na samém

západě Maine, tak Little Tall na nejvýchodnější výspě státu ležely v pásu úplného zatmění. A přestože více než polovině měst v pásu onoho klidného, vlhkého dne znemožnila pohled na zatmění nízká oblačnost, jak Sharbot, tak Little Tall se těšily znamenitým pozorovacím podmínkám. Pro obyvatele Sharbotu začalo zatmění v 16:29 východního letního času, v Little Tallu to bylo až v 16:34. Doba úplného zatmění, které se posouvalo nad státem, trvala téměř přesně tři minuty. V Sharbotu to bylo od 17:39 do 17:41, v Little Tallu se setmělo od 17:42 do 17:43, na dobu padesáti devíti vteřin.

Jak se ta podivná temnota valila přes stát, objevily se hvězdy a denní ptáci zalezli do hnízd, netopýři bezcílně kroužili nad komíny, krávy na pastvinách ulehly a usnuly. Ze slunce se stal sálající přízračný kruh na obloze, a jak se svět nořil do toho temného ticha, rušeného jen zpěvem cvrčků, vycítily svou přítomnost dvě ženy, které se nikdy nesetkaly.

Jednou byla Jessie Mahoutová, dívka ze Sharbotu na západě státu. Tou druhou byla matka tří dětí Dolores St. Georgeová – ta bydlela na Little Tall Islandu na východě Maine.

Obě slyšely houkání sov ve dne. Obě si prošly hlubokým údolím hrůzy, přízračnými krajinami, o nichž, jak doufaly, nikdy nepromluví. Obě pocítily příhodnost temnoty a děkovaly za ni Bohu.

Jessie Mahoutová si vzala jistého Geralda Burlingamea a její příběh je zachycený v *Geraldově hře*. Dolores St. Georgeová si vzala zpět své dívčí jméno Dolores Claiborneová a vypráví svůj příběh na následujících stránkách. Oba jsou to příběhy žen z pásu zatmění a oba vypovídají o jejich výstupu z temnot.

Na co že ses to ptal, Andy Bissette? Jestli rozumím svým právům, jak jsi mi je přečetl?

Božíčku! Proč jsou některý chlapi tak tupí?

Ne, toho si nevšímej. Přestaň zívát a chvílku mě poslouvej. Mám dojem, že mě budeš poslouchat skoro celej večír, tak si zvykej. Páč já rozumím, co mi čteš. Myslíš, že jsem přišla o veškerej rozum, co jsem tě potkala na tržišti? To bylo v pondělí odpoledne, pokud jsi ztratil přehled. Řekla jsem ti, že s tebou ta tvoje ženská pěkně vymrukne, jestli jí přineseš ten včerejší chleba – ušetříš penny a proděláš libru, jak se říká – a vsadím se, že jsem měla pravdu, co?

Já svým právům moc dobře rozumím, Andy; moje máma nevychovala žádný pitomce. A chápu i své povinnosti, Bůh mi pomáhaj.

Všechno, co řeknu, může bejt u soudu použitý proti mně, říkáš? Copak se zázraky nikdy nepřestanou dít? A ty se přestaň tak blbě culit, Franku Proulxi. Dneska jseš možná velkej polda, ale není to tak dlouho, cos tu pobíhal v prochcanejch plínkách a taky ses takhle blbě culil. Dám ti skromnou radu – před starou bábou, jako jsem já, si tenhle blbej úsměv ušetři. Jseš pro mě čitelnější než inzerát na spodřáry v Searsovým katalogu.

No tak jo, už jsme se pobavili, tak na to klidně můžem vlítnout. Všem třem vám vykecám díru do hlavy, a spoustu toho

může bejt u soudu použitý proti mně, pokud to po takový době bude chtít někdo použít. Fór je v tom, že lidi na ostrově už toho většinu vědí, a mně už je to koneckonců u prdele, jak říkával starej Neely Robichaud, když měl nakoupíno. Což bylo skoro furt, jak vám řekne každěj, kdo ho znal.

Ale jedno mi u prdele není, a proto jsem sem dobrovolně přišla. Tu mrchu Veru Donovanovou jsem nezabila, a ať si teď o tom myslíte, co chcete, hodlám vás o tom přesvědčit. Já ji z těch zatracenejch schodů neshodila. Jestli mě chcete zavřít za to druhý, tak dobře, ale krev tý ženský na rukách nemám. A myslím, že až skončím, tak tomu budete věřit, Andy. Tys byl vždycky docela dobrej kluk, v rámci možností – myslím tím férovej – a vyrost z tebe slušnej chlap. Ne, aby ti to stouplo do hlavy; vyrůstal jsi stejně jako ostatní – nějaká ženská na tebe musela prát a utírat ti nos a nasměrovat tě, když jsi to vzal trochu šejdrem.

Eště něco, než začnem – tebe i Franka samozřejmě znám, ale kdo je ta ženská s tím magnetákem?

Krucinál, Andy, já vím, že je to stenografka! Neříkala jsem snad před chvílí, že moje máma nevychovala žádný pitomce? I když mi v listopadu bude šestašedesát, mám všech pět pohromadě. Já vím, že ženská s magnetákem a těsnopisným blokem je stenografka. Sleduju všechny ty kriminální seriály, dokonce i *Právo v Los Angeles*, kde nevydrží nikdo oblečenej dýl jak čtvrt hodiny.

Jak se jmenujete, holčičko?

Mhm... a vodkad' jste?

Ale nech toho, Andy! Co jinýho máš dneska večír na práci? Chtěl ses snad podívat na pláž, jestli by se tam nenašlo pár chlápků, co pytlacej zaděnký? Ale takový vzrušení by tvý srdce nemuselo vydržet, ne? Ha!

Tak, hned je to lepší. Tak vy jste Nancy Bannisterová z Kennebunku, a já jsem Dolores Claiborneová přímo tady z Little Tall Islandu. Už jsem říkala, že všichni budete mít v hlavě díru,

až skončíme, a uvidíte, že jsem ani trochu nelhala. A když budete potřebovat, abych mluvila hlasitějc nebo zpomalila, tak řekněte, jen se nestyděte. Chci, abyste pochopili každý slovo. A začnu tímhle: před devětadvaceti lety, když byl tady policejní náčelník Bissette v první třídě a ještě na sebe bryndal kaši, jsem zabila svýho manžela Joea St. George.

Je tady průvan, Andy. Já pudu pryč, jestli tu hubu nezavřeš. Nevím, z čeho jseš tak vykuleněj. Dyt' víš, že jsem Joea zabila. Ví to každej na Little Tallu a určitě i polovička lidí až na pevninu k Jonesportu. Akorát to nikdo nemůže dokázat. A nebejt tý blbý krávy Very, která vytáhla další ze svejch špinavejch triků, tak bych se tady teď k tomu před Frankem Proulxem a Nancy Bannisterovou z Kennebunku ani nepřiznávala.

Jenže ta už teď žádnej další špinavej trik nevytáhne, co? Aspoň nějaká útěcha.

Posuňte ke mně ten magneták trochu blíž, Nancy, drahoušku – jestli to tu máme vyřídít, tak se vším všudy. No nedělej ty Japonci úžasný věcičky? To teda dělej... ale asi je nám oběma jasný, že to, co zůstane na tom pásku uvnitř toho chytrýho přístroje, mě může dostat na doživotí do ženský věznice. Stejně nemám na vybranou. Přisahám na všechno, co je mi svatý, že jsem vždycky věděla, že Vera Donovanová mě dožene k smrti – věděla jsem to od první chvíle, co jsem ji viděla. A podívejte se, co udělala – jen se koukněte, co mi ta zatracená stará mrcha udělala. Tentokrát mi opravdu zavařila. Ale tak to dělej bohatý: když vás nemůžou ukopat k smrti, zahuběj vás svou laskavostí.

Cože?

Ale, *božítku*! Já se k tomu dostanu, Andy, když mi necháš trochu prostor. Jen se rozhoduju, jestli to budu vyprávět odzadu dopředu nebo odpředu dozadu. Asi bych nemohla dostat trochu napít, co?

Á, kašlu ti na kafe. Vem si celou konvici a strč si ji někam. To mi radši dej sklenici vody, jestli jseš tak lakomej, abys mi dal loka Beama z tý lahve, co máš v šuplíku. Já přece –

Cože, jak to vím? Ale Andy Bissette, kdybych tě neznala, řekla bych, že tě včera odstavili od mateřského prsu. Myslíš, že lidi tady na ostrově si povídají jen o tom, že jsem zabila svého manžela? Ale to už je stará historie. Ty zas ještě nejseš takovej suchar.

Díky, Franku. Tys byl vždycky taky docela hodnej kluk, i když na tebe byl v kostele hroznej pohled, dokud tě máma neodnaučila šťourat se v nose. Božíčku, někdy jsi měl ten prst zaraženej tak hluboko v nose, až jsem se divila, že sis nepropíchn mozek. A proč se sakra červenáš? Copak si nikdy žádný dítě tu a tam nevykutalo z hlavy trochu toho zelenýho zlata? Zato jsi věděl, že si nemáš strkat ruce do kalhot a hrát si s kulkama, aspoň ne v kostele, a to plno kluků nikdy –

Jo, Andy, *jistě* – já to řeknu. Jéžíšmarjá, ty se tý svý netrpělivosti nikdy nezbovíš, vid’?

Já mám nápad, udělám kompromis. Místo abych to vyprávěla zepředu dozadu nebo zezadu dopředu, začnu odprostředka a budu pokračovat střídavě obouma směry. A jestli se ti to nelíbí, Andy Bissette, můžeš si to tajně psát a pak to poslat poštou kaplanovi.

Měla jsem s Joem tři děti, a když v létě třiašedesátýho roku umřel, Seleně bylo patnáct, Joeovi třináct a Malýmu Peteovi pouhejch devět.

Asi to budete muset trochu učesat, Nancy, vid’te. Jsem stará náládová ženská s proříznutou hubou, ale když máte mizernej život, tak se to na tý řeči odrazí.

Tak kde jsem to skončila? Přece jsem se v tom ještě neztratila, ne?

Á, *jistě*. Děkuju, holčičko.

Po Joeovi mi zůstala ta chatrč u East Head a šest akrů půdy, většinou zarostlý ostružiním a nevymýtitelněma křovinama. Co ještě? Tak se na to podívejme. Tři auta, který nejezdily – dva pick-upy a nákladák – čtyři krychlový sáhy dříví, účet v po-travinách, účet v železářství, účet u pumpy, účet u havranů...

a chcete ještě třešničku na dortu? Nebyl ani tejden v zemi, když přišel ten násoska Harry Doucette s dlužním úpisem, na kterým stálo, že mu Joe dluží dvacet dolarů za prohranou sázku na baseball!

To všechno mi po něm zůstalo, ale myslíte, že mi nechal nějakou pojistku? Kdepak! I když to bylo skrytý požehnání, jak se ukázalo. Myslím, že se k tomu dostanu, než skončím, ale teď jen říkám, že Joe St. George nebyl žádný chlap; byl to jen mlýnskej kámen, co jsem nosila na krku. Vlastně to bylo ještě horší, protože mlýnskej kámen nechlastá a nesmrdí pivem, když přijde domů, a nechce vám ho tam v jednu v noci fouknout. Nic z toho nebyl důvod, proč jsem toho parchanta odkrouhla, ale někde začít musím.

Ostrov není moc dobrý místo pro vraždu, to vám můžu říct. Všude pořád někdo je a snaží se vám strkat nos do vašich věcí, když to máte nejmíň zapotřebí. A proto jsem to udělala, kdy jsem to udělala, ale k tomu se taky dostanu. Prozatím stačí říct, že jsem to udělala asi tři roky potom, co manžel Very Donovanový zemřel při dopravní nehodě u Baltimoru, kde žili, když nebyli na letním pobytu na Little Tallu. Tehdá byla Vera ještě pěkná ženská s pevněma vнадama.

Když byl Joe mimo hru a já mimo přísun prachů, byla jsem v pěkný bryndě, to vám teda řeknu – myslím, že není na světě zoufalejšího tvora než ženská s třema nezaopatřenejma dětma na krku. Už jsem se rozhodovala, že odjedu z ostrova a seženu si práci v Jonesportu, třeba jako prodavačka v potravinách nebo servírka, když se najednou ta píča blbá rozhodla, že se celoročně usadí na ostrově. Skoro všichni si mysleli, že jí přeskočilo, ale mě to zdaleka tak nepřekvapilo – stejně tu už trávila říu času.

Ten chlápek, co pro ni tenkrát pracoval – na jméno si nevzpomenu, ale ty víš, koho myslím, Andy, ten blbej svalovec, co furt nosil těsný kalhoty, aby ukázal světu, že má koule jako zavařovačky – mi zavolał, že slečna (tak on jí říkal, slečna; tak byl blbej) se nechá ptát, jestli bych jí nechtěla dělat hospodyní.

No, každý léto jsem jim dělala hospodyně už od roku 1950, a tak jsem si říkala, že je celkem přirozený, že volá nejdřív mně, ale v tu dobu mi to připadalo, že všechny mé modlitby byly vyslyšený. Hned na místě jsem mu to odkejvala a dělala jsem pro ni až do včerejšího dopoledne, kdy spadla ze schodů na tu svou blbou dutou hlavu.

Cože to dělal ten její manžel, Andy? Vyráběl letadla, ne?

Á, jo, asi jsem něco takovýho slyšela, ale víte, co všechno lidi na ostrově napovídaj. Jistě vím jen to, že byli dobře zaopatřený, *moc* dobře zaopatřený a ona po jeho smrti dostala všechno. Samozřejmě kromě toho, co si vzal stát, ale myslím si, že to nebylo ani zdaleka tolik, na co měl nárok. Michael Donovan byl chytřej jako liška. A taky mazanej. A Vera byla stejně mazaná jako on, i když by to do ní podle těch posledních deseti let, co tu žila, nikdo neřek... a mazaná zůstala až do smrti. Přemejšlím, jestli věděla, do jaký šlamastyky mě dostane, když umře jinak než poklidně v posteli na infarkt. Většinu toho dne jsem strávila v domě u East Head; seděla jsem na těch vratkejch schodech a přemejšlela o tom... a nejen o tom. Nejdřív jsem si říkala ne, mísa ovesný kaše je chytřejší, než byla ke konci Vera Donovanová, a pak jsem si vzpomněla, co předvedla s tím luxem, a řekla jsem si, že asi... ano, asi...

Ale na tom teď nezáleží. Teď je důležitý jen to, že jsem se dostala z deště pod okap a ráda bych odtud vypadla, než se úplně rozmáčím. Pochybuju, že by to mohlo být ještě horší.

Začala jsem jako hospodyně Very Donovanový, a skončila jsem jako něco, čemu se říká „placená společnost“. Netrvalo mi dlouho, než jsem poznala, v čem je rozdíl. Jako Veřina hospodyně jsem si to užívala osm hodin denně pět dní v tejdnu, jako placená společnost nepřetržitě.

Prvně jí kleplo v létě 1968, když se v televizi koukala na celostátní sjezd Demokratické strany v Chicagu. Byla to jen slabá mrtvička a ona ji sváděla na Huberta Humphreyho. „Prostě už se mi ten šťastnej výraz toho pitomce okoukal,“ řekla, „a tak

mi praskla nějaká cévka. Měla jsem vědět, že k tomu dojde, ale stejně tak se mi to mohlo stát u Nixona.“

Silnější mrtvičku měla v roce 1975, a tu už na žádnýho politika svádět nemohla. Doktor Freneau jí řekl, že by měla přestat kouřit a pít, ale to si klidně mohl šetřit dech – žádná namyšlená fiflena, jako byla Vera Donovanová, nebude poslouchat obyčejnýho venkovskýho doktora, jako je Chip Freneau. „Já ho přežiju,“ říkávala, „a na jeho hrobě si dám skotskou se sodou.“

Nějakou chvíli to vypadalo, že by to tak nakonec mohlo dopadnout – on ji huboval a ona si dál jela po svý lajně, až to s ní v jednaosmdesátým švihlo pořádně, a hned rok nato se při dopravní nehodě na pevnině zabil svalovec. A hned potom jsem se k ní nastěhovala – v říjnu 1982.

Musela jsem? To nevím. Asi ne. Měla jsem svý sociální jištění, jak důchodu říkala stará Hattie McLeodová. Nebylo to moc, ale děti už byly dávno pryč – Malej Pete už zmizel z povrchu zemskýho, ubohý ztracený jehňátko – a dařilo se mi odkládat i pár dolarů stranou. Život na ostrově byl vždycky levnej, a i když už to není, co to bejvalo, pořád je to mnohem levnější než žít na pevnině. Takže jsem se asi k Veře stěhovat nemusela, ne.

Ale byly jsme na sebe zvyklý. Chlapovi se to těžko vysvětluje. Řekla bych, že tady Nancy se svejma blokama a tužkama a magnetákem tomu rozumí, ale neřekla bych, že by do toho směla mluvit. Byly jsme zvyklý jedna na druhou, asi jako jsou dva starý netopejři zvyklí viset hlavou dolů vedle sebe ve stejný jeskyni, i když maj daleko k tomu bejt nejlepší kamarádi. A žádná velká změna to nebyla. Prostě jsem si pověsila svý nedělní šaty do skříně vedle svýho oblečení na uklízení, protože na podzim dvaosmdesátýho roku už jsem tam byla stejně skoro každej den a většinu nocí. Finančně jsem si trochu polepšila, ale určitě ne tak, abych mohla složit zálohu na svůj první cadillac, jestli víte, co tím myslím. Ha!

Nejspíš jsem to udělala proto, že tu nikdo jinej nebyl. V New Yorku měla sice finančního poradce, nějakýho Greenbushe, ale

Greenbush nehodlal přijet na Little Tall, aby na sebe nechával řvát z okna ložnice, že ty prostěradla musí jistit šesti kolíčkama, ne jenom čtyřma, stejně jako se nehodlal nastěhovat do hostovského pokoje a měnit jí plínky a utírat hovna z tý její tlustý prdele a nechat se při tom obviňovat, že jí krade desetníky z porcelánového prasete a že ho za to nechá zavřít. Na to se mohl Greenbush vykašlat; prdel jsem jí utírala já a poslouchala při tom její špačkování na blbě pověšený prostěradla a na chuchvalce prachu a mizející desetníky z porcelánového prasete.

No a co? Nečekám za to ani metál, ani Purpurový srdce. Za život jsem se nauklízela spoustu sraček, a ještě víc jsem se jich naposlouchala (nezapomeňte, že jsem byla šestnáct let vdaná za Joea St. George), a žádnou křivici z toho nemám. Nakonec jsem s ní asi zůstala proto, že nikoho jiného neměla; buď já, anebo sanatorium. Její děti za ní nejezdily, a to byla jedna z věcí, pro který mi jí bylo líto. Nečekala jsem, že se budou podílet na péči o ni, to mě ani nenapadlo, ale nechápala jsem, proč by se nemohly pokusit srovnat nějaký starý rozepře a jednou za čas za ní na den nebo na víkend přijet. Byla to mrzoutská baba, o tom není pochyb, ale byla to jejich *máma*. A tou dobou už byla stará. Teď toho vím samozřejmě víc než tenkrát, ale – Co?

Jo, to je pravda. Jestli lžu, ať umřu, jak rádi říkaj moji vnukové. Klidně se zeptejte Greenbushe, jestli mi nevěříte. Hádám, že až se to dostane ven – a ono se dostane, vždycky se to dostane ven – vyjde v bangorskejch *Daily News* ubřečený článek, jak je to všechno báječný. No, mám pro vás novinku – *není* to báječný. Je to zlej sen. Bez ohledu na to, jak to bylo, lidi stejně řeknou, že jsem jí vymyla mozek, aby udělala to, co udělala, a pak jsem ji zabila. Já to vím, Andy, a ty to víš taky. V nebi ani na zemi není moci, aby si lidi nemysleli to nejhorší, když chtěj.

Jediný slovo z toho není pravda. Já ji k ničemu nenutila a ona to rozhodně neudělala proto, že mě milovala, ani proto, že mě snad jen měla ráda. Podle mého názoru to mohla udělat,

protože si myslela, že mi něco dluží – a ona byla tak zvláštní, že si mohla myslet, že mi dluží hodně, ale neměla ve zvyku tyhle věci říkat nahlas. Tím, co udělala, mi mohla po svém i děkovat – ne za to, že jsem jí měnila posraný plínky, ale za to, že jsem tam byla celý ty noci, kdy z rohů vylejzaly dráty a zpod postele prachový chuchvalce.

Pořád to nechápete, já vím, ale pochopíte to, ještě než otevřete tamhlety dveře a vyjdete z týchle místnosti. Slibuju, že vám to všechno vysvětlím.

To, že byla mrcha, se projevovalo třema způsobama. Znáám ženský, který to uměj i na víc způsobů, ale pro starou senilní babu, která je upoutaná na vozejk nebo na postel, tři stačej. Pro takovou babu tři *bohatě* stačej.

V první řadě byla mrcha, protože si neuměla pomoci. Vzpomínáte si, co jsem říkala o těch kolíčkách, že na věšení prostěradel jich musíte použít šest, nikdy jen čtyři? Tak to byl jen jeden příklad. Když jste pracovali pro fičlenu Veru Donovanovou, muselo se všechno dělat jen určitým způsobem a vy jste si museli dát setsakra pozor, abyste nezapomněli jakým. Říkala vám, jak všechno bude, a já vám tady říkám, že to taky tak bylo. Když jste jednou něco zapomněli, hned jste poznali, jak ostřej má jazyk. Když jste to zapomněli dvakrát, srazila vám vejplatu. A třetí opominutí znamenalo vyhazov bez vysvětlení. To bylo Veřino pravidlo, a já proti němu nic neměla. Podle mě to bylo tvrdý, ale spravedlivý. Když vám dvakrát řekla, že až vyndáte pečivo z trouby, musíte ho dát na určitou polici a ne ho nechávat vychladnout na parapetech v kuchyni, jak to dělaj Irové, a vy jste si to pořád nemohli zapamatovat, bylo velice pravděpodobný, že už ani nedostanete možnost si to zapamatovat.

Po třech strajkách jste prostě byli podle pravidel vyautovány, z toho neexistovala výjimka, a já díky tomu v tom baráku pracovala se spoustou různých lidí. Za starejch časů jsem nejednou slyšela, že jít dělat k Donovanům je jako vstoupit do otáčivejch dveří – mohli jste se otočit jednou nebo dvakrát,

některý lidi si udělali i víc než deset koleček, ale nakonec je to vždycky vyplivlo na chodník. Takže když jsem k ní šla pracovat poprvé – to bylo v roce 1949 – připadala jsem si, že jdu do dračí jeskyně. Ale nebyla zas tak špatná, jak si o ní lidi vymyšleli. Když jste měli našpicovaný uši, tak jste se udrželi. Já jsem se udržela a svalovec taky. Ale museli jste být pořád na nohou, protože byla ostrá, protože o tom, co se děje mezi ostrovanama, věděla vždycky víc než ktěrekoliv jiné lufták... a protože dokázala být zlá. I tehdy, než ji postihly všechny ty trable, uměla být zlá. Byl to takovej její koníček.

„Co tady děláte?“ povídá mi ten první den. „Neměla byste se starat o to svý miminko a vařit velký večere pro svýho manžílka?“

„Paní Cullumová mi čtyři hodiny denně Selenu ráda pohlídá,“ povídám já. „Můžu tu být jen na částečnej úvazek, madam.“

„To mi úplně stačí, jak jsem tuším uvedla v tom inzerátu v té místní parodii na noviny,“ opáčí ona pohotově – jen aby mi ukázala ostří svýho jazyka, ne aby mě pořezala jako mockrát potom. Jak si vzpomínám, ten den zrovna štrikovala. Ta ženská štrikovala jako blesk – uplíst pár ponožek za den pro ni nebyl žádněj problém, i když začala až v deset. Ale říkala, že na to musí mít náladu.

„Ano, madam,“ řekla jsem. „Tak to tam stálo.“

„Jmenuji se Vera Donovanová,“ řekla a odložila pletení. „A jestli vás přijmu, budete mě oslovovat slečno Donovanová – aspoň do chvíle, než se poznáme natolik dobře, abychom to změnily – a já vám budu říkat Dolores. Je to jasné?“

„Ano, slečno Donovanová,“ řekla jsem.

„Takže začátek máme za sebou. A teď mi odpovězte na mou otázku. Co tady děláte, když musíte vést vlastní domácnost, Dolores?“

„Ráda bych si vydělala nějaký peníze navíc na Vánoce,“ řekla jsem. Tuhle odpověď jsem si promyslela už cestou tam pro

případ, že by se zeptala. „A pokud se mnou budete spokojená – a mně se tu bude líbit – třeba zůstanu o něco dýl.“

„Pokud *vám* se tu bude líbit?“ Protočila panenky, jako by v životě neslyšela větší pitomost – jak by se někomu mohlo nelíbit pracovat pro velkou Veru Donovanovou? „Peníze na Vánoce,“ zopakovala potom. Na chvíli se odmlčela a celou dobu se na mě koukala. Pak to řekla znovu, ale ještě jízlivě. „Peníze na Vááánoce!“

Jako by už věděla, že tří bídu s nouzí a mám potíže v manželství, a jen chtěla, abych se začervenala a sklopila oči, a tím jí to potvrdila. A tak jsem se nezačervenala a nesklopila oči, i když mi bylo teprve dvaadvacet a neměla jsem k tomu daleko. A jediný duši bych nepřiznala, že už nějaký trable mám – ani divokejma koňma by to ze mě nevytáhli. Peníze na Vánoce Veru uspokojily, i když to řekla tak jízlivě, a já si byla ochotná přiznat jen to, že rozpočet na domácnost je to léto trochu našponovaněj. Až po letech jsem si dokázala přiznat skutečnej důvod, proč jsem tenkrát šla do toho dračího doupěte: musela jsem najít cestu, jak vrátit do rozpočtu aspoň část těch peněz, který Joe přes tejden prochlastal a po pátečních večerech prohrál v pokeru ve Fudgyho putyce na pevnině. Tehdy jsem ještě věřila, že láska chlapa k ženský a ženský k chlapovi je silnější než láska k chlastu a hejření – že láska nakonec vystoupá navrch jako smetana v lahvi mlíka. Za deset let už jsem byla moudřejší. Život někdy přináší kormutlivý poznání, co?

„No,“ řekla Vera, „tak to spolu zkusíme, Dolores St. Georgeová... ale řekla bych, že i když uspějete, budete asi tak do roka zase těhotná a už vás tu neuvídím.“

Fakt je, že v tu chvíli už jsem dva měsíce těhotná byla, ale ani to by ze mě divokejma koňma nevytáhli. Chtěla jsem těch deset dolarů tejdně, kolik za tu práci nabízela, a to mi věřte, že jsem si tvrdě odpracovala každej cent. Dřela jsem celý léto jako mezek, a když se přehoupl Svátek práce, Vera se mě zeptala, jestli se jim nechci starat o domácnost i v době, až budou

zpátky v Baltimoru – o tak velké dům se někdo musí starat celoročně – a já jí na to kejvla.

A já se starala ještě měsíc před porodem Joea mladšího a vrátila jsem se do práce, ještě než jsem ho odstavila. Přes léto mi ho hlídala Arlene Cullumová – Vera by v domě nesnesla řvoucí dítě, ona teda ne – ale když s manželem odjeli, brala jsem si malýho i Selenu s sebou. Ale Selenu jsem už i nechávala doma samotnou – i mezi druhým a třetím rokem věku se jí většinou dalo věřit. Malýho Joea jsem si s sebou na kočárku vozila denně. První krůčky udělal v pánský ložnici, i když vás můžu ujistit, že Vera se to nikdy nedozvěděla.

Volala mi tejdén po porodu (málem jsem jí ani neposlala oznámení o narození děťátka, ale pak jsem usoudila, že jestli si myslí, že si tím koleduju o pěkný dárek, je to její věc) a blahopřála mi k narození syna. Teprve pak řekla to, kvůli čemu podle mě opravdu volala – že mi to místo podrží. Asi chtěla, aby mi to polichotilo, a ono mi to polichotilo. Je to asi ta největší lichotka, jaký je schopná ženská jejího typu, a znamenala pro mě víc než šek na pětadvacet dolarů, ktorej jsem od ní ten rok v prosinci dostala.

Byla tvrdá, ale férová, a ve svém domě vždycky šéfovala. Její manžel tam stejně pobejval tak každé desátej den, a to i v létě, kdy tam měli bydlet nastálo, ale i když tam byl, věděli jste, kdo tam velí. I když měl pod sebou dvě stě nebo tři sta úředníků, který sklapli patky, kdykoliv zvýšil hlas, na Little Tall Islandu to měla v režii Vera, a když mu řekla, aby se zul a přestal jí roznášet prach po tom krásném čistém koberci, tak ji poslechl.

A jak říkám, všechno si dělala po svém. Vždycky! Nevím, odkud ty svý nápady brala, ale určitě vím, že byla jejich otrokyní. Když se něco neudělalo určitým způsobem, rozbolela ji hlava nebo břicho. Trávila tolik času kontrolováním, až jsem si mockrát pomyslela, že kdyby se na to vykašlala a nechala tomu volnej průběh, měla by mnohem větší klid.

Všechny vany musely bejt vydrbaný spic n spanem; žádným lestoilem, žádným top jobem, žádným Mr. Cleanem. Jen spic n spanem. Kdyby vás nachytala, že drbete vanu něčím jiným, Bůh s váma.

Pokud šlo o žehlení, museli jste na límečky košil a blůzek používat speciální škrob ve spreji, a museli jste ho stříkat přes gázu. Ta zatracená gáza neměla žádný účinky, pokud můžu říct, a to jsem v tom domě vyžehlila nejmní deset tisíc košil a blůzek, ale kdyby přišla do prádelny a viděla, že zrovna nepoužívám ten kousek gázy, nebo ho aspoň nemám zavěšenej na žehlicím prkně, Bůh se mnou.

Kdybych při smažení v kuchyni zapomněla zapnout digestoř, Bůh se mnou.

A další věc, popelnice v garáži. Bylo jich šest. Jednou tejdně je vyvážel Sonny Quist, a buď hospodyně, nebo jedna ze služek – kdo byl zrovna při ruce – je musela zaklidit do garáže v tu minutu, v tu *vteřinu*, co odjel. A nestačilo je jen odvlíct do kouta a tam je nechat; musely bejt seřazený po dvou u východní stěny garáže a víka na nich musely ležet dnem vzhůru. Když jste to zapomněli udělat přesně takhle, Bůh s váma.

Pak tu byly ještě rohožky. Byly tři – jedna u vstupních dveří, druhá u dveří do patia a třetí u zadních dveří, nad kterejma visela taková ta arogantní cedule proti obchodním cestujícím, než se mi loni zprotivila a sundala jsem ji. Jednou tejdně jsem musela ty rohožky odnýt na velké šutr za domem, asi tak čtyřicet yardů od bazénu, a vyklepat je. A to musel opravdu lítat prach. A když jsem se zpozdlá, hned na to přišla. Ne že by pokaždý koukala, jak je klepu, ale většinou koukala. Brala si na to manželův dalekohled. A taky šlo o to, že když jsem ty rohožky dala zpátky, musel ten nápis VÍTEJTE směřovat správným směrem. A správněj směr byl takovej, aby si přichozí ten nápis mohli přečíst. Bůh se mnou, kdybych tu rohožku položila obráceně.

A podobnejch věcí byly asi čtyři tucty. Za těch starejch časů, když jsem u Very Donovanový začínala jako denní hospodyně,

se o ní v krámě ledacos povídalo. Donovanovi pořádali spoustu večírků a celý padesátý léta si najímali hodně služebnictva, takže ta, která je pomlouvala nejvíc, byla jedna holka, kterou najali na částečnej úvazek a pak ji vyhodili, když třikrát za sebou zapomněla na jedno pravidlo. Každýmu, kdo byl ochotnej ji poslouchat, vykládala, že Vera Donovanová je zlá bláznivá jedubaba. Možná byla bláznivá a možná ne, ale jedno vám můžu říct – když jste na nic nezapomněli, nijak vám nezatápěla. A já uvažuju takhle: každej, kdo je schopnej si pamatovat, kdo s kým spí v těch blbejch televizních seriálech, co dávaj odpoledne, by měl bejt schopnej si zapamatovat, že na vany je spic n span a že rohožky se pokládaj tak, aby si příchozí moh přečíst nápis.

A ještě k těm prostěradlům. Ty *nikdy* nesměly viset špatně – lemy musely dokonale lícovat a každý muselo viset na šesti kolíčkách. Nikdy na čtyřech – vždycky na šesti. A když jste nějaký ušpinili blátem, nemuseli jste si dělat starosti s čekáním, až něco poděláte třikrát. Šňůry byly natažený u boční stěny domu, přímo pod oknem její ložnice. Jak běžely roky, pořád chodila k tomu oknu a řvala na mě: „*Šest kolíčků, Dolores! Dávejte pozor, co vám říkám! Šest, ne čtyři! Já je počítám a zrak mám pořád stejně dobrý jako kdysi!*“ Ona –

Co je, miláčku?

Ale sakra, Andy, dej jí pokoj. To je regulérní otázka, jaká by nenapadla žádnýho chlapa.

Tak já vám to řeknu, Nancy Bannisterová z Kennebunku z Maine – jo, ona měla sušičku, krásnou velkou, ale ložní prádlo jsme do ní dávat nesměli, pokud nepředpovídali pětidenní déšť. „Jediné ložní prádlo, které je hodno postele slušného člověka, je prádlo sušené venku,“ říkala Vera, „protože příjemně voní. Pochytá vítr a podrží si ho a jeho vůně vás provází do sladkých snů.“

Na spoustu věcí měla hovadský názory, ale pokud jde o vůni čerstvýho vzduchu z ložního prádla, v tom měla podle mě

sakramentskou pravdu. Každý pozná rozdíl mezi prádlem ze sušičky a prádlem protřepaným dobrým jižním větrem. Ale spousta zimních dní mrzlo a vál silnej východní vítr od Atlantiku, a za takových dnů jsem se ráda tý čerstvý vůně vzdala. Věšet prádlo v mrazu je hotová tortura. Nikdo, kdo to nezakusil, neví, co to je, a kdo to zakusil, nikdy na to nezapomene.

Vynesete košík s prádlem ke šňůrám a z prádla se ještě kouří a první cejcha je teplá, a tak pokud jste to ještě nedělali, řeknete si „Á, dyť to není tak zlý.“ Jenže než tu první cejchu přikolíčujete šesti kolíčkama, z prádla se přestane kouřit. Je pořád vlhký, ale studený. A prsty máte vlhký a zmrzlý. A tak vezmete další a další a další a prsty vám zčervenaj a vytuhnou a bolejí vás ramena a v čelistech máte křeč, jak si zubama držíte kolíčky, abyste měli volný ruce na to prádlo, ale nejhorší jsou stejně ty prsty. To, že vám znecitlivěj, je jedna věc. Vy totiž skoro chcete, aby vám znecitlivěly. Jenže ty prsty vám zrudnou, a když máte hodně prádla, tak dostanou takovou tu bledě rudou barvu jako okraje některých lilií. A když skončíte s věšením, máte z nich pařáty. Ale nejhorší je, když se s prázdným košíkem vrátíte dovnitř do tepla. Ruce vás začnou pálit a pak vás rozbolejí klouby, až se vám z toho chce brečet – ráda bych ti to popsala nějak líp, Andy, ale to neumím. Tady Nancy Bannisterová se tváří, že ona to zná, aspoň trošičku, ale je rozdíl věšet prádlo v zimě na pevnině a věšet ho na ostrově. Když se vám prsty začnou rozechřívát, máte pocit, že se vám v nich hemžej brouci. A tak si je napatláte nějakým krémem na ruce a čekáte, až to odezní, jenže ono je celkem fuk, kolik krému z obchodu nebo hojivý masti si na ně dáte; na konci února vám ta kůže stejně tak rozpraská, že když zatnete pěst, začne vám z těch prasklin týct krev. A občas, i když si ty ruce zahřejete, a dokonce usnete, vzbudí vás uprostřed noci a rozpláčou se jen tou vzpomínkou na bolest. Myslíte, že si dělám srandu? Můžete se klidně smát, jestli chcete, ale já si srandu nedělám, ani trochu. Málem je slyšíte, jak malý děti, který nemůžou najít mámu. Jde to ze samýho

nitra a vy jen ležíte a celou dobu víte, že stejně zas půjdete ven a nic vám v tom nezabrání, protože to patří k ženské práci, o který žádnej chlap nic neví nebo nechce vědět.

A když si tohle prožíváte, ruce vám znečitlivěj, prsty zrudnou, ramena bolejí a od nosu máte zmrzlou nudli až na horní ret, ona dost často stojí nebo sedí u toho okna a kouká na vás. Vraští čelo a křiví hubu a proplejtá si prsty – je celá napjatá, jako by sledovala nějakou složitou operaci ve špitále a ne věšení prádla v zimním větru. Vidíte, jak se snaží udržet tu klapačku zavřenou, ale za chvíli už to nevydrží a rozrazí okno a vykloní se, až jí východní vítr odfoukne vlasy z čela, a zařve: „*Šest kolíčků! Chce to šest kolíčků! Vítr nesmí odnýt mý krásný ložní prádlo až někam do rohu dvora! Tak mě radši poslechněte, protože já se dívám a počítám!*“

Když přišel březen, snila jsem o tom, že vezmu sekeru, kterou jsme se svalovcem sekali třísky do kuchyňskéjch kamen (teda než umřel, pak už jsem to dělala sama), a zatnu ji tý uječený krávě rovnou mezi oči. Někdy jsem si to živě představovala, tak přišerně mi lezla na nervy, ale asi jsem věděla, že ona to řvaní v skrytu duše nenávidí, stejně jako já ho nerada poslouchám.

Jako kráva se projevovala v první řadě proto, že si nedokázala pomoci. Pro ni to bylo horší než pro mě, zvlášť po těch těžkejšch mrtvicích. Prádla k věšení už jsem měla mnohem míň, ale vyváděla kvůli němu stejně jako před tím, než se většina pokojů v domě zavřela a většina hostovskéjch postelí svlíkla a ložní prádlo se uložilo v plastovejšch obalech do prádelníku. Asi tak v pětaosmdesátým už nedokázala číhat a překvapovat lidi – stala se na mně plně závislá. Když jsem ji já nezvedla z postele a neposadila na invalidní vozejk, tak zůstala v posteli. Hodně ztloustla – z asi tak devětapadesáti, co měla začátkem šedesátejšch let, na pětaosmdesát, a většina tý váhy byly žlutavý špeky, jaký vidíte u někteřejch starejšch lidí. Visely jí z rukou a nohou a prdele jako chlebový těsto. Některý lidi na stáří zhubnou, ale ne tak Vera Donovanová. Doktor Frenau to přičítal

špatný činnosti ledvin. Asi to tak bylo, ale často mě napadlo, že mi to dělá naschvál.

Ale ta váha nebyla zdaleka všecko; po těch mrtvicích byla taky skoro slepá, a i ty zbytky zraku jí občas odcházel. Občas viděla trochu na levý oko a poměrně dobře na pravý, ale většinou hořekovala, že kouká jako přes těžkej šedej závěs. Asi chápete, proč z toho vyšílovala, když byla taková, že musela furt na všecko dohlížet. Párkrát kvůli tomu i brečela, a věřte tomu, že tuhle tvrdou babu hned tak něco nerozbrečelo... a ona byla pořád tvrdá baba, i když ji věk srazil na kolena.

Cože, Franku?

Senilní?

To si popravdě nejsem jistá, ale spíš bych řekla, že ne. A pokud byla senilní, určitě ne tak, jak bejvaj senilní starý lidi. A neříkám to proto, že jestli se ukáže, že byla senilní, soudce pověřeney soudním ověřením její poslední vůle si tím papírem utře nos. Pro mě za mě, ať si s ním klidně vytře prdel; já se jen potřebuju vyhrabat z tý bryndy, do který mě dostala. Ale i tak musím říct, že zřejmě neměla *úplně* vyhrabáno, dokonce ani na samým konci. Něco jí tam chybělo, ale úplně vyhrabáno neměla.

Říkám to hlavně proto, že měla dny, kdy byla skoro stejně bystrá jako kdysi. Obvykle to byly ty samý dny, kdy trochu viděla a pomáhala mi, když jsem ji posazovala na posteli, nebo dokonce byla schopná udělat ty dva kroky k vozejku, místo aby se tam nechala odnýt jako pytel zrní. Na vozejk jsem ji dávala, abych jí mohla převlíct postel, a ona v něm chtěla být, aby si mohla zajet k oknu – k tomu s výhledem z boku domu a na přístav. Jednou mi řekla, že by se nadobro zbláznila, kdyby musela celý dny i noci proležet v posteli a koukat jen na strop a zdi, a já jí to věřila.

Někdy bejvala zmatená, to zas jo – v těch dnech nevěděla, kdo jsem já, a dokonce ani, kdo je ona. V takový dny byla jako loď utržená z uvazovacího kruhu, akorát že to moře, po kterým

plula, byl čas – ráno byla schopná si myslet, že je rok 1947, a odpoledne 1974. Ale měla i dobré dny. Časem jich bylo pořád méně a pořád měla takový ty menší záchvaty – trojčila, jak říkali starší lidi – ale mívala je. A ty její dobré dny pro mě byly často dost špatný, protože se vracela k tomu svému buzerování, když jsem ji nechala.

Stávala se zlá. To byl další způsob, jak se projevovala jako mrcha. Ta ženská dokázala být strašně zlá, když chtěla. I když byla upoutaná na lůžko a v plínkách a gumovejch kalhotkách, dokázala být strašná svině. Za příklad můžou klidně posloužit trable, jaký dokázala nadělat v den úklidu. Nedělala je *každě* tejden, ale řeknu vám, že ve čtvrtek je dělala až příliš často na to, aby to byla pouhá náhoda.

Čtvrtek byl u Donovanů den úklidu. Je to obrovskej dům – to ani netušíte, dokud si ho celej neprojdete – ale většina pokojů už je zavřená. Časy, kdy tu pobíhalo půl tuctu holek s šátkama, tuhle přešetřilo nábytek, tamhle umylo okna a vymetlo z rohů u stropu pavučiny, už jsou tak dvacet let pryč. Někdy jsem těma pochmurnejma pokojema procházela, koukala na nábytek zakrytej potahama proti prachu a vzpomínala na to, jak to tu vypadalo v padesátejch letech, kdy tu pořádali ty letní večírky – na trávníku vždycky byly různobarevný japonský lucerny, jak dobře si to pamatuju! – a tak zvláštně mě z toho zamrazí. Ale nakonec všechny pestrý barvy vyblednou – všimli jste si toho někdy? Nakonec všechno zešedne jako nesčetněkrát vypraný šaty.

Poslední čtyři roky zůstávala otevřená jen kuchyně, hlavní salon, jídelna, veranda na slunění, z níž se šlo k bazénu, patio a čtyři ložnice v patře – její, moje a dvě pro hosty. Pokoje pro hosty se v zimě moc nevytápěly, ale uklízely se pro případ, že by přece jen na nějaký čas přijely její děti.

I v těch posledních několika letech jsem v úklidový dny měla k ruce dvě holky z města. Holky se dost často měnily, ale asi tak od devadesátýho roku to byla Shawna Wyndhamová

a Frankova sestra Susy. Bez nich bych to nezvládla, ale i tak toho hodně dělám sama, takže když holky ve čtvrtek ve čtyři odpoledne odejdou domů, sotva stojím na nohou. A stejně mi ještě zbejvá spousta práce – dodělat žehlení, sepsat si páteční nákup a samozřejmě uvařit večeři Jejímu majestátu. Nemaj žádnýho pokoje, bezbožný, jak praví Písmo svatý. Jenže každé tenhle úkon byl provázený jejíma šízírajema komentářema.

Tělesný potřeby většinou vykonávala pravidelně. Každý tři hodiny jsem jí podsunula mísu a ona si cvrkla. A v poledne se tam většinou i něco koupalo.

Teda s výjimkou čtvrtků.

Ne *všech* čtvrtků, ale těch čtvrtků, kdy jí to pálilo. To jsem většinou mohla očekávat trable... nádavkem k bolesti zad, která se mě držela až do půlnoci. Nakonec už mi nepomáhal ani anacin-3. Skoro celej život jsem byla zdravá jako kůň, a *pořád* jsem zdravá jako kůň, ale pětasedesát je pětasedesát. Člověk už se jen tak ze všeho neoklepe jako kdysi. Ve čtvrtek v šest ráno jsem místo obvyklý poloviny mísy vynášela pár kapek. A to samý v devět. A v poledne tam místo obvyklý nadílky mnohdy nebylo nic. I když jsem věděla, že by mě tam *mohlo* něco čekat. Ale s jistotou jsem to věděla jen tehdy, když z ní nic nevypadlo ani ve středu v poledne.

Vidím, že potlačuješ smích, Andy, ale neboj se, klidně se zasměj. Tenkrát mi to moc k smíchu nepřišlo, ale teď už je to pryč, a to, co si myslíš, je čistá pravda. Ta hnusná baba si to ukládala jak do spořitelny, a některý tejdny si to z ní vybírala i s úrokem... akorát že ty výběry jsem musela obstarávat já, ať už jsem chtěla nebo ne.

Většinu čtvrtčních odpolední jsem pořád lítala nahoru, abych ji chytla včas, a někdy se mi to dokonce i podařilo. Ale ať už na tom se zrakem byla, jak chtěla, s ušima nic neměla. Věděla, že bych žádný z těch holek z města nesvěřila luxování aubussonu v salonu, a když vocaď uslyšela lux, nahodila stroje v tý svý čokoládovně a ten její spořicí účet začal vydávat úroky.